

Με την ευκαιρία των 100 χρόνων από
την γέννηση του Ν. Καζαντζάκη

ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Δεν μπορώ να πω πως δεν ξέρω πως βρέθηκα τούτες τις μέρες στην Κρήτη, αφού το ταξίδι αυτό εγώ το επρογραμματίσα και εγώ το σχεδίασα με όλες του τις λεπτομέρειες. Είναι μήνες τώρα που ήθελα με την ευκαιρία των εκατόν χρόνων από την γέννηση του Νίκου Καζαντζάκη να επισκεφθώ τον τάφο του μεγάλου ποιητή και οραματιστή και να προσκινήσω τα ελαφρά χώματα που τον σκεπάζουν. Η επιθυμία μου μεγάλωνε σαν άκουσα πως πρόσφατα στο χωριό που γεννήθηκε και μαθήτευσε, ο γιός του Καπετάν Μιχάλη, μια σκέψη και ένα όνειρο εγένετο πραγματικότητα. Γιατί με τη βοήθειαν της Ελληνικής Κυβέρνησης και ενός προύχοντα από την Κρήτη καθώς επίσης και άλλων θαυμαστών του μεγάλου συγγραφέα ιδρύετο το μουσείο Καζαντζάκη. Αυτά τα δυο φωτεινά πνευματικά ιδρύματα της Κρήτης του Καζαντζάκη, τον τάφο του στο Ηράκλειο και το μουσείο του στην γενέτειρα του είχα πεθυμήσει να επισκεφθώ και αυτά είναι που θα περιγράψω.

Πρώτα επισκέφθηκα τον τάφο του μεγάλου μας ποιητή που ήξερε να είναι πάντα οδηγός και ουδέποτε ουραγός. Χωρίς μεγάλη δυσκολία ανεθήκαμε μαζί με τους δυο συντρόφους μου το ενετικό τείχος που χωρίζει την παλαιάν από την καινούργια πόλιν του Ηρακλείου και σε λίγα λεπτά φθάσαμε στο φρούριο Μαρτινέγκο πάνω από την Χανιόπορτα που 'ναι θαμμένος ο αθάνατος μας νεκρός.

Εδώ σαν δεις τον τάφο του με τον ξύλινο σταυρό που τον κοσμεί σε πιάνει δέος και αρχίζεις να καταλαμβαίνεις γιατί ή καρδιά του ανθρώπου που ξειπέρασε σε δύναμη τους άλλους ανθρώπους δεν πέθανε αλλά ζει για να φωτίζει τις επόμενες γενεές που θα μας έλθουν και να τη οδηγά προς τον δρόμο της αρετής και της τιμής. Και σαν διαβάσεις το φωτεινό επίγραμμα που παράγγειλε να χαράξουν στον τάφο του - Δεν ελπίζω τίποτα, δεν φοβούμαι τίποτα, είμαι λεύτερος - τότε καταλαμβαίνεις το νόημα της ζωής και γιατί ο μέγας μας ερευνητής μάς διδάξε πώς να γνωρίζουμε τον θάνατο από την αρχή της ζωής μας.

Εδώ σε τούτον τον τάφο βλέπεις τον Οδυσσεά να γυρίζει επιτέλους στην θάκη για να βρει μια αγκαλιά θερμή και να τον κάμει να ξεχάσει τις κακουχίες που πέρασε στην ζωή του.

Εδώ σε τούτο τον απλό τάφο που τον επισκέπτονται από όλα τα μέρη του κόσμου θρῖσκει την ύλην να ανώνεται με το πνεύμα και τον μόχθον, τον ανδρείο και την μετριοφροσύνη να ησυχάζουν.

Το μέρος που διάλεξαν να τον θάψουν είναι πολύ επιτυχημένο. Ποιός ξέρει, ίσως εκείνοι που το διάλεξαν να ήθελαν τον Καζαντζάκη να βλέπει την απέραντη θάλασσα που τον πήρε σε μακρινούς τόπους για να βρει τον σκοπό του ανθρώπινου βίου. Ίσως ακόμη να τον ήθελαν να τον βλέπουν οι άνθρωποι σαν φάρο, όπως ο φάρος φέγγει και οδηγά τους κατακουρασμένους ναυτικούς για να θρουν ένα ασφαλές λιμάνι και να τους κάμει να ξεχάσουν την φουρτουνιασμένη θάλασσα που προσπαθούν να δαμάσουν.

Με αυτά τα συναισθήματα λίγες ώρες αργότερα, εφεύγαμε από τον τάφο του για να επισκεφθούμε το χωριό που τον γέννησε. Στον δρόμο μας περάσαμε από την Κνωσσό για να δούμε τον αρχαίο Κρητικό πολιτισμό που δόξασε τον άνθρωπο και το πνεύμα του. Δυστυχώς τρεις ώρες σ' αυτόν τον χώρο δεν αργήσαμε να καταλάβουμε γιατί οι ειδικοί επιμένουν πως η αρχαιολογία είναι το γιοφύρι που ενώνει το παρελθόν με το παρόν και πως τα δυο μαζί δείχνουν τον άνθρωπο να αγωνίζεται για την επιβίωση του. Ένα άλλο μήνυμα που πήραμε από την Κνωσσό είναι και τούτο - πως ο άνθρωπος στην πορεία του πρέπει να μάθει να κτίζει και να μη χαλά ποτέ του αν θέλει να προκόψει.

Φεύγοντας από την Κνωσσόν δεν αργήσαμε να καταλάβουμε γιατί αυτός ο τόπος γεννά τόσους μεγάλους άνδρες - Βενιζέλους, Καζαντζάκηδες, Θεοδωράκηδες και άλλους. Μισή ώρα αργότερα φθάσαμε στην Μυρτιάν - έτσι τώρα λέγουνε την γενέτειρα του Καζαντζάκη. Εδώ θα πρέπει να κάμω μια μικρή παρένθεση. Στα παλιά χρόνια το χωριό του

Καζαντζάκη το λέγανε «Βάρβαροι» όμως με πρωτοβουλία των 600 κατοίκων του χωριού το όνομα τώρα άλλαξε και το λέγουμε Μυρτιά. Και οι άνθρωποι είχαν δίκαιο να θέλουν να αλλάξουν το όνομα του χωριού τους γιατί εδώ δεν βρίσκεις τίποτε που να σου θυμίζει βάρβαρους ή οτιδήποτε που να έχει σχέση με βάρβαρο-ρότητες. Εδώ σε τούτο το χωριό βρίσκεις μονάχα δουλευτάδες, ανθρώπους του βουνού και των αμπελιών. Βέβαια κάπου κάπου βρίσκεις την διαφορά που χωρίζει τους ανθρώπους, όμως δύσκολα μπορείς να βρεις σ' αυτό το χωριό έστω και ένα που του αρέσει η εύκολη ζωή. Ποιός ξέρει ίσως με την βοήθεια του Καζαντζάκη και του έργου του οι άνθρωποι σήμερα στην Μυρτιάν να κατάφεραν να νικήσουν την κακία του φθόνου, να ταπεινώσουν την αυθάδεια και την κακολογία και να δαμάσουν την υπερηφάνεια. Ακόμη τις λίγες ώρες που περάσαμε σ' αυτό το όμορφο χωριό και με τις λίγες συναναστροφές που μπορέσαμε να κάμουμε, καταλάβαμε πως οι άνθρωποι της Μυρτίας πιστεύουν πως ούτε η δόξα ούτε τα πλούτη αλλά μονάχα ο μόχθος, η τιμιότητα και η ανθρωπιιά χρειάζονται για να βλέπουν όλοι γύρω τους την ευτυχία. Έτσι περίπου είναι όλοι οι Μυρτιάτες. Σκληροδουλευτάδες και τίμιοι άνθρωποι. Άλλοι στα αμπέλια τους, άλλοι στα χωράφια τους, άλλοι στα ζώα τους, όλοι πιστεύουν στην σκληράν και τίμιαν εργασίαν.

Αυτά περίπου είδαμε στους ανθρώπους της Μυρτίας προτού μπούμε στο Μουσείο του Καζαντζάκη. Πριν μπεις στο Μουσείο μια αριστουργηματική γλυπτική σύνθεση για την ζωή και το έργο του Καζαντζάκη από τον διάσημο Κρητικό γλύπτη Μανώλη Τζομπανάκη σε προετοιμάζει για το τι θα δεις μέσα. Είναι ένα έργο που ο καλλιτέχνης κατάφερε να μετατρέψει τις κοινωνικές ανησυχίες του καιρού μας μαζί με το πνεύμα του Καζαντζάκη σε ατσάλι. Και τα κατάφερε τόσο καλά όπως ο Πραξιτέλης τον Ερμή του και ο Χαλεπάς την

Κοιμωμένη του. Λίγο πιο μπροστά από το γλυπτό μια πλάκα δίδει τα ονόματα των δωρητών. Πρώτη η Ελληνική Κυβέρνηση μετά ο Αητογιάννης και ύστερα ο Κύπριος μ. Αναστάσιος Λεβέντης. Όλοι θαυμαστάι του έργου του μεγάλου μας συγγραφέα.

Σαν μπεις μέσα στο Μουσείο καταλαμβαίνεις με την βοήθεια μιας εξαιρετικής εφόρου του Μουσείου, γιατί ο Καζαντζάκης σαν κύκνος πάλαιψε σ' όλη του την ζωή χωρίς να φοβηθεί τα νύχια των αετών της εποχής του. Στο Μουσείο βλέπεις πολύ παραστατικά όλη την ζωή και τις συνθήκες που επικρατούσαν στο χωριό. Τα προικοσύμφωνα της γενιάς του Καζαντζάκη, την φοίτηση του στο δημοτικό σχολείο, στο Καθολικό και στο Γυμνάσιο, την φοίτηση του στην Νομική Σχολή των Αθηνών, την συμμετοχή του στους Βαλκανικούς Πολέμους, την παρουσία του στον Ισπανικό εμφύλιο πόλεμο και άλλα πολλά.

Πιο κάτω βλέπεις τα έργα του και τις μεταφράσεις του. Ξεχωριστή θέση παίρνουν τα ταξίδια του στην Αγγλία, Ισπανία, Ρουσία, Ιαπωνία και Κίνα, η Οδύσσεια, ο Αλέξης Ζορπάς, ο Καπετάν Μιχάλης, ο Νικηφόρος Φωκός και άλλα πολλά. Και αφού χορτάσεις από τα έργα του σε μια αίθουσα βρίσκεις να λάμπει και κάτι διαφορετικό. Πρόκειται για ένα Κυπριακό Αμφορέα γεωμετρικής εποχής που τον έφερε από την Κύπρο η γυναίκα του Γαλάτεια Καζαντζάκη. Μόλις τον είδα αισθάνθηκα μεγάλη υπερηφάνεια για τον τόπο μας και αντελήφθηκα πόσο εμείς οι Κύπριοι μοιάζουμε με τους Κρήτες.

Φεύγοντας από το μουσείο κατάλαβα γιατί για τους μεγάλους ανθρώπους ο θάνατος ούτε αρχίζει ούτε τελειώνει. Έτσι και στην περίπτωση του Καζαντζάκη το όνομα και το έργο του θα μείνει για πάντα αθάνατο.

A.M. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ